

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 11/1980-81
med anledning av landskapsstyrelsens meddelande
till landstinget om de riktlinjer land-
skapsstyrelsen avser att tillämpa som målsätt-
ning för samhällsutvecklingen i landskapet.

Landstinget har över ovannämnda meddelande inbegärt finansutskottets
yttrande.

Utskottet har i ärendet hört lantrådet Folke Woivalin, finanschefen Ake
Bamberg, näringschefen Tor Mattsson, utbildningschefen Börje Karlsson,
regionplanechefen Stig Svahnström, utvecklingsplaneraren Yngve Mörn, pla-
neringsrådets tidigare ordförande lantmätteriingenjören Bertel Fagerlund,
utredaren Dag Boman, kulturrådets ordförande Mona Sundberg och dess
sektorerare Inger Wikström samt verkställande direktören i Ålands redar-
förening Justus Harberg. Utskottet får vördsamt anföra följande.

Allmänt.

Utskottet har vid sin behandling av meddelandet inriktat arbetet på
en granskning av huvudmålsättningen utgående från en jämförelse av inne-
bördens av vardera planeringsorganens och landskapsstyrelsens förslag. Ut-
skottet har också noterat att vid ärendets remiss många beaktansvärda
synpunkter framfördes rörande målsättningsprogrammet. De flesta synpunkterna
rörde emellertid speciella frågor och -sektorer, vilka såsom sådana inte
finns skäl att inrymma i huvudmålsättningen. Enligt utskottets uppfattning
bör för varje sådan sektor av betydelse kunna utformas målsättningsprogram
eller verksamhetsplaner som är underordnade huvudmålsättningen. Till
dessa hör bl.a. de i debatten nämnda frågorna om energipolitik, bostäder,
fiskerinäringen och jämställdhetsfrågor, för vilka landstinget i annat
sammenhang redan efterlyst planer eller planeringsarbetet redan påbörjats.

Utskottet har därför inte i detalj granskat eller tagit ställning till
de uttalanden, som vid sidan om huvudmålsättningen ingår i landskapsstyrel-
sens meddelande och planeringsorganens förslag. Såsom ovan framhållits kan
sålunda speciella frågeställningar beaktas i samband med lagstiftningen
eller inrymmas i målsättningsprogram av den typ som redan föreligger för t.ex.
turism och skärgårdstrafik. Andra uttalanden är av den karaktären att de
kan beaktas i budgetsammenhang. Det vore till fördel om vid såväl års- som
långtidsbudgeteringen, vilka vardera till sin allmänna inriktning bör
bygga på målsättningsdiskussionerna, i enskilda frågor redogörs för de
målsättningar på vilka där upptagna konkreta förslag baseras. Detta skulle

ge landstinget möjlighet att därvid pröva och granska målangivelserna i förhållande till den allmänna målsättningen.

Utskottet har dock ansett motiverat att till sitt förslag nedan foga kompletterande synpunkter om åtgärder i sådana aktuella frågor som enligt utskottets uppfattning är väsentliga för genomförandet av målsättningen.

Målsättningsförslagen och därtill anknutna förklaringar bygger i många avseenden på målsättningsprogrammet från år 1972. De viktigaste uttalandena i samband därmed har nu också återgivits i landskapsstyrelsens meddelande. Av dessa kan bland annat nämnas "att den politiska målsättning, sådan den kommer till uttryck i självstyrelselagen för Åland, utgör den yttre ramen för en ekonomisk-politisk utveckling liksom för all övrig verksamhet i landskapet". Med tanke på bland annat självstyrelselagsrevisionen finner utskottet anledning att även upprepa uttalandet "att ett reellt självstyre inte enbart grundar sig på laga rättigheter utan även på det åländska inflytandet inom ekonomin samt den åländska äganderätten till jorden."

Mot uttrycket "samhällsbalansen" har anförts invändningar. Utskottet hänvisar för sin del till de förklaringar och tolkningar som ingått i landskapsstyrelsens framställningar och tidigare utskotts-betänkande och genom vilka innebörden relativt utförligt klarlagts. Det vore därför oklokt att försöka ersätta detta ord med någon annan term. Vidare konstaterar utskottet att landskapsstyrelsens formulering av målsättningen ger en uppfattning om starkare betoning av den ekonomiska standarden medan planeringsorganen i detta sammanhang bedömt värdet av våra särrättigheter och natur såsom vägande faktorer av i huvudsak positiv karaktär. Även utskottet vill framhålla betydelsen av att, i strävan att förverkliga målsättningen, gentemot omgivande regioner kunna hävda värdet av andra faktorer än den ekonomiska sidan som ju i väsentliga avseenden är beroende av avgöranden utanför landskapet. Utskottet har därför omfattat första satsen av målsättningen och, med viss modifiering, även andra satsen enligt planeringsorganens förslag. Den tredje satsen följer ordagrant landskapsstyrelsens förslag.

Finansutskottets förslag till formulering av målsättningen.

Med hänvisning till ovanstående och vissa nedan upptagna kompletterande synpunkter föreslår finansutskottet att målsättningen skulle erhålla följande lydelse:

DEN ÅLÄNSKA BEFOLKNINGEN BÖR TILLFÖRSÄKRAS FULL SYSSELSÄTTNING
OCH EN MED OMGIVANDE REGIONER JÄMFÖRBAR STANDARD DA EKONOMISKA,
SOCIALA, KULTURELLA OCH MILJOMÄSSIGA FAKTORER BEAKTAS.

LANDSKAPETS NATUR- OCH KULTURMILJÖ BÖR BEVARAS OCH UTVECKLAS SAMT DESS MARK- OCH VATTENTILLGÅNGAR BIBEHÅLLAS I DEN ÅLÄNSKA BEFOLKNINGENS ÄGO OCH BRUK.

BEFOLKNINGENS OCH NÄRINGSLIVETS STRUKTUR SAMT FÖRDELNINGEN MELLAN OCH INOM LANDSKAPETS OLIKA DELOMRADEN AV BLAND ANNAT ARBETSPLATSER, BOSÄTTNING, SERVICE OCH RESURSER BÖR UTVECKLAS SÅ ATT SAMHÄLLSBALANSEN UPPRÄTTÄLLES I ENLIGHET MED LANDSKAPETS SÄRFÖRHÅLLANDEN.

I fråga om andra satsen har en minoritet (ledamöterna Torvald Söderlund och Rodmar Söderlund) givit företräde för 'lokalbefolkningen' i stället för benämningen 'den åländska befolkningen'.

Kulturen. Kulturbegreppet ansluter sig nära till de grundläggande tankarna för självstyrelsens tillkomst och därmed även till den åländska identiteten. Det är därför viktigt att kulturbegreppet ges möjligast vid innebörd vilket kan beaktas vid utformningen av den kulturlag som för närvarande förbereds.

Mark- och vattentillgångarna. Det i planeringsorganens ursprungliga förslag ingående ordet "lokalbefolkningen" kan ges en alltför inskränkt betydelse och med åberopande av formella gränsdragningar minska möjligheterna till ett ur helhetens synpunkt rationellt utnyttjande av mark- och vattentillgångarna som produktionsmedel. Utöver målsättningen att bevara marktillgångarna i åländska händer bör givetvis strävan vara att den produktiva marken så långt möjligt skall brukas av den som äger och bebor densamma.

Utbildningen. Utbildningen är nära förknippad med å ena sidan ungdomens yrkesval och å andra sidan behovet av arbetskraft inom det åländska samhället. Det är därför motiverat med intensifierade åtgärder för att i samband med utbildningen och yrkesorienteringen informera om det åländska näringslivet och om utkomstmöjligheterna inom landskapet.

Näringsliv och befolkning. Ett bibehållande av den regionala balansen kan enligt utskottets mening ifråga om stödåtgärder till näringarna fordra en bedömning från fall till fall med hänsyn tagen till lokalisering, företagets karaktär och betydelse för orten liksom andra i detta sammanhang viktiga faktorer. Även vid fråga om bedömningen av de s.k. randområdenas

problem kan det vara motiverat med differentierade stödåtgärder. Särskild uppmärksamhet borde även fästas vid skärgårdens behov av en utbyggd och fungerande service såsom en viktig faktor för befolkningens och näringarnas existensmöjligheter.

För befolkningsutvecklingen är det av betydelse att emigrationsproblematiken ägnas särskild uppmärksamhet. En fortsatt utflyttning av nuvarande omfattning kommer att få negativa återverkningar för det åländska samhället. Utskottet poängterar därför ånyo vikten av meningsfulla insatser som kan skapa förutsättningar för återflyttning och öka möjligheterna för ungdomen att stanna på Åland.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet föreslå

att Landstinget måtte bringa detta betänkande till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn den 18 februari 1981.

På finansutskottets vägnar:

Rolf Carlsson
ordförande

Henrik Gustafsson
sekreterare

Närvarande i utskottet: ordf. Rolf Carlsson, v.ordf. Roger Jansson samt ledamöterna Elmer Jansson, Torvald Söderlund och Rodmar Söderlund.